door een van haar organen, maar door de gemeente zelve.

Hierin stond men dan ook zoo vast, dat niet alleen Calvijn en Voetius, maar evenzoo Turretin, à Brakel, Spanheim, De Moor e. a. zich in dezen geest uitspraken.

Prof. Bernard de Moor geeft zich zelfs nog de moeite, dit punt breedvoerig vast te stellen en te betoogen.

Zijn eerste stelling is die van à Marck, dat het recht en de macht van roeping niet bij de opzieners rust, maar bij het lichaam zelf der gemeente; en ten bewijze hiervoor beroept hij zich op het gebruik in den apostolischen tijd, gelijk ons dit blijkt uit Hand. 1 : 23, Hand. 6 : 3, 5, 6, Hand. 14 : 23, Hand 15 : 22, 25, 1 Cor. 16 : 3, 2 Cor. 8 : 19 e. a.

Ten tweede verklaart hij, dat het aldus volgt uit *den aard* van het ambt; het ambt toch is er om de gemeente, en niet de gemeente om het ambt. Is nu het ambt er ten bate en ten dienste van de geheele gemeente, zoo volgt dat ook bij de geheele gemeente het recht en de macht moet zijn, om tot het ambt te roepen. Cf 1 Cor. 3 : 22, 2 Cor. 4 : 5.

In de derde plaats wijst hij er op, dat op de geheele gemeente de plicht gelegd is, om tusschen valsche en ware leeraars te onderscheiden (Gal. 1 : 8, 1 Joh. 4 : 1, 2 Joh. 8 : 10). En dit nu kan niet, zegt hij, tenzij ook de geheele gemeente recht van roeping hebbe.

En in de vierde plaats bewijst hij zijn stelling door een beroep op de oude kerkhistorie, waaruit blijkt, dat nog in de 2e en 3e eeuw dit beginsel in de kerk van Christus leefde, gelijk zulks door Calvijn, Cave, A. Alting, en Turretin is aangetoond.

Dit nu hoorende zoudt ge dus verwachten, dat De Moor nu ook den strijd voor de vrijheid der kerken *tegen* het stelsel van cooptatie zou hebben aangebonden, en zich verzet zou hebben tegen het systeem, om feitelijk de beroeping en benoeming toch weer aan den kerkeraad over te laten.

Maar, eilacen, hoe ge u in die verwachting ziet teleurgesteld.

Verre van dien wordt nu, na dit krasse en stellige betoog, door hem geleeraard, dat dit alles wel zoo is, maar dat zulk een macht en bevoegdheid, voor wat de *uitoefening* er van betref, zeer wel door afstand, hetzij deze stilzwijgend of uitdrukkelijk hebbe plaats gehad, op anderen kan overgaan.

En door dit gevaarlijk beweren komt hij dan op eenmaal tot de stelling, dat dit recht van beroepen thans feitelijk weer *overgegaan* is in de handen van den kerkeraad, der collatoren, of zelfs van de Overheid.

Wel verblijft er dan aan de gemeente nog altoos *iets*. De gemeente zal als er bedenking rees, die bedenking kunnen inbrengen. Maar of die bedenking gegrond is, zal weer niet de gemeente, maar kerkeraad of classis beoordeelen. En is deze het niet met de gemeente eens, dan betaamt het der gemeente te berusten.

Dit nu is eenvoudig stuitend en ergerlijk.

Ge begint met op den voorgrond te stellen, dat de Koning der kerk deze macht en bevoegdheid in den boezem der gemeente heeft gelegd, en nog legt. Ge erkent dat in de dagen der Apostelen dienovereenkomstig gehandeld is, en dat de Christelijke kerk in haar zuiverste periode evenzoo handelde. Ook geeft ge toe, dat de aard zoo van het ambt als de natuur der kerk het aldus eischen.

En na dit alles in beginsel schoon en zuiver te hebben beleden, keert ge nu op eenmaal heel de zaak, voor wat de practijk aangaat, in haar tegendeel om, en verdedigt een standpunt, dat meebrengt om de gemeente feitelijk zoogoed als geheel van de zaak uit te sluiten, de aan haar van Christuswege gegeven macht op een kerkeraad, een collator of magistraatspersoon over te dragen, en haar hoogstens een recht van inspraak te blijven geven, dat wederom niet door haar, maar door een andere macht zal berecht worden.

En welke is nu de schoone theorie, waardoor dit wordt goedgepraat?

Zie onze Koningin heeft recht op de kroon. Niemand dan zij kan die dragen. Maar de *uitoefening* van de regeermacht heeft op dit oogenblik niet zij, maar haar Moeder. En zoo nu ook wordt hier de stelling aangenomen, dat wel aan de gemeente de hoogste macht onder Christus toekomt, maar dat de *uitoefening* van die macht haar *niet*, maar wel aan kerkeraad, collator of magistraat behoort.

Maar natuurlijk bij de gemeente kan niet gelijk bij de Koningin sprake zijn van minderjarigheid. De gemeente der geloovigen is *mondig*. Hier moest dus een andere uitweg worden gevonden. En dien uitweg zocht men hierin, dat de gemeente *ondersteld* werd van de uitoefening van deze macht *afstand te hebben gedaan*.

Fraaie theorie!

Alsof de gemeente van Christus, die van haar Koning deze macht ontving, ooit recht zou hebben, deze macht op een ander over te dragen.

Zulk een overdracht laat zich denken, als de opdracht van bevoegdheid van een mensch uitgaat, die gebrekkig oordeelt en daarom zich vergissen kon. Maar hoe dit aan te nemen, waar Christus deze toebedeeling van macht schenkt, Hij die zich niet *kan* vergissen.

Maar bovendien, *wie* zou hier hebben overgedragen, gesteld al dat er overdracht kon plaats hebben? Toch nooit anders dan de op een zeker oogenblik de gemeente uitmakende leden voor wat hen persoonlijk aangaat.

Zelfs dát geven we niet toe en achten het rechtens onverdedigbaar.

Immers als 100 personen saâm zekere macht bezitten, hebben de 51 niet de bevoegdheid, om van de 49 die er tegen zijn, de bevoegdheid over te dragen. Hiermede toch zoudt ge aan de meerderheid een geheel nieuwe bevoegdheid verleenen, die haar niet is toegekend in haar qualiteit.

Voorts wisselt dit personeel gedurig. Er sterven er, en er komen er bij. Zoo kan de meerderheid van dit jaar, reeds een volgend jaar minderheid zijn.

Maar ook al brengt ge dit alles niet in rekening, toch staat het boven alle bedenking vast, dat de gemeente in de 15de eeuw nooit macht had, om over de rechten der gemeente in de 17de, 18e en 19e eeuw te beschikken.

Om van overdracht te kunnen spreken, gesteld altoos dat deze mogelijk ware (wat wij betwisten), dan zou er toch een behoorlijk stuk moeten bestaan, waaruit bleek, dat de gemeente, in wettige samenkomst opgeroepen, twee- of driemaal in elke eeuw deze overdracht gedaan en bevestigd had.

Maar neen, ook daar weet men niets van.

Nooit is de gemeente opgeroepen om hierover te handelen.

Nooit heeft ze er zich over uitgesproken.

Er is geen stemming geweest, er bestaat geen stuk, en er bestaat geen vernieuwing van overdracht.

En dat alles dekt De Moor dan evenals zijn voorgangers, enkel door de ergerlijke fictie, dat de gemeente *stilzwijgend* haar macht overgedragen heeft.

Op die wijze is er met deze door Christus verleende macht een droef spel gedreven.

Doch hierover een volgend maal meer.

Belijdenis.

Een correspondent vraagt ons of de kerkeraad toch eigenlijk wel tot het heilig Avondmaal mag toelaten, wie niet toont geestelijk leven te bezitten.

Hij schrijft ons:

Naar aanleiding van de *Heraut* No. 997 over het door u geschreven stuk »Waterlooze wolken", werd het mij een behoefte een uitgebreider verklaring te mogen vernemen. Tot dat einde wend ik mij bescheiden tot u, wijl door het lezen van de *Heraut* mij veel duidelijk is geworden.

Gij zegt: »de kerkelijke tucht kan waterloten afsnoeien, en wat krom groeit recht buigen. Edoch alleen maar wat voor oogen is, wat uitkomt en openbaar is." En dan laat gij volgen: »wat de kerk niet kan", namelijk den zielstaat keuren, het hart doorzoeken, enz. enz.

Nu vraag ik u, wat voor keur valt onder het bereik der kerk: voor leden die belijdenis wenschen te doen, of voor menschen die zich bij de gemeente aansluiten? Dit vraag ik, omdat de kerk vaak zoo bitter teleurgesteld wordt. Wanneer dezulken voor den kerkeraad belijden en zeggen: ik heb lust om God te dienen, en er valt in het gemeen genomen op hun gedrag niets bijzonders aan te merken, moet de kerkeraad dan op zulke wenschen het zegel drukken? Mag ik nu mijn gedachte hiervan zeggen? Het komt mij voor, dat er zoodoende te veel meê doorsluipt, en de kerk al meer gelijkvormig wordt. Zou dan van menschen, waar God zijn werk in begonnen heeft, kunnen gezegd worden: wij weten niets van die menschen te zeggen, daar de H. Schrift zegt, dat een licht op een kandelaar en een stad boven op een berg niet verborgen kunnen zijn, en ook gij schijnt als lichten in 't midden van een krom en verdraaid geslacht.

Het schijnt mij toe, dat het op Openb. 3 : 16 lijkt: »Omdat gij koud noch heet zijt, zal ik u uit mijnen mond spuwen." Men ziet maar al te dikwijls, wanneer er belijdenis gedaan is, dat er naar geen Sacramenten wordt omgezien, tenzij ze in het huwelijk treden, en dan alleen het Sacrament van den H. Doop. Verder jaren achtereen niet naar het H. Avondmaal omzien, en dan nog durven zeggen: »ja, maar ik ben niet bekeerd, daar behooren alleen bekeerde menschen." Moet zoo iets nu voor een waterloot of iets dat krom groeit beschouwd worden? Het was mijn hartewensch, ja mijn bede, het oordeel van de Redactie te mogen vernemen.

De bezorgdheid die uit dit schrijven spreekt, is ook de onze.

Edoch op andere gronden.

Zeker mag de kerkeraad niemand tot het heilig Avondmaal toelaten, bij wien zich niet kenteekenen van het geestelijk leven openbaren.

De vraag is alleen maar, welke zijn die kenteekenen? En daarop is geen ander antwoord te geven, dan belijdenis conform de *waarheid*, en wandel conform de *belijdenis*.

Waar deze ontbreken, mag men niet toelaten.

Doch verder gaan, en in het hart indringen, kan men niet. Niet de kerkeraad, alleen God is Kenner van het hart.

Evenmin mag men den grond van geestelijk leven bij allen gelijk stellen.

Bij een jongmensch van 16, 17 jaar is het hiermeê anders gesteld dan bij een volwassene in de genade. En ook, naar ieders temperament en karakter is, is dit anders bij een zwijgend, stil karakter dan bij een gevoelig mystiek, veel uitsprekend persoon.

Het kwaad zit dan ook veeleer daarin, dat de kerkeraad de tucht niet handhaaft.

Wie belijdenis deed, is verplicht ten Avondmaal te komen. En doet hij dat *niet*, dan verraadt hij daardoor allicht, dat er iets in hem schuilt en gehandhaafd wordt dat verkeerd is.

En dit nu gaat tegen het Gereformeerde stelsel in.

De tucht is aan de kerk gegeven, juist om toe te zien en zorg te dragen, dat een kerk die bij het afleggen van Belijdenis alleen naar uitwendige teekenen oordeelen kan, dan ook *daarna* tusschenbeide trede bij elk lid der kerk dat in het uitwendige zijn belijdenis verloochent of in verdenking brengt.

En het is volkomen waar, dat de kerk met nieuwe elleade bedreigd wordt, zoo de kerkeraad hierin zich slap aanstelt.

Dan wordt hij een »doorbrenger van de kerk."

Johannesburg.

Ook te Johannesburg is een Gereformeerde kerk, maar nog altoos zonder Leeraar, en herhaaldelijk beroep in de republiek uitgebracht mislukte.

Daarop is door den kerkeraad voorgesteld, om een Leeraar uit Holland te beroepen.

Dit voorstel is in een vergadering der gemeente behandeld op 10 Februari j. l., en de notulen dezer vergadering, die men ons overzond, zijn van dezen inhoud:

Vergadering der gemeente met den kerkeraad zonder den consulent.

Alle kerkeraadsleden zijn tegenwoordig.

Ouderling Duvenage fungeert als voorzitter en opent de vergadering met Psalmgezang (133 : 1) en gebed. De voorzitter spreekt zijn leedwezen uit, dat onze consulent, Ds. Postma, niet aanwezig kon zijn, omdat hij naar Rustenburg moest voor kerkelijke zaken en diensten der gemeente. Verder maakte hij de gemeente met het doel der samenkomst bekend, n.l. om de gevoelens der gemeente te vernemen aangaande het beroepen van een herder en leeraar. Opdat de gemeente zien kan, hoe de kerkeraad in deze van gevoelen is, worden de notulen der kerkeraadsvergadering van 24 Januari l.l. voorgelezen. Nadat Br. Duvenage het nog een weinig heeft toegelicht, wordt aan de gemeente gelegenheid gegeven er over te spreken.

Br. W. de Klerk zegt, dat er niets beters is dan wat door den kerkeraad gedaan is; ik kan mij er volkomen bij neerleggen; de zaak is dringend.

Br. J. H. Kruger vraagt, of de gemeente bij machte is, om een predikant over te laten komen, daar er nog al veel kosten aan verbonden zijn.

De voorzitter zegt, dat er hoegenaamd geen zwarigheden zijn, daar hem reeds door verscheidene belangstellenden geld is toegezegd om de overkomstkosten te betalen; daar zou de kerkeraad voor zorgen.

Br. S. Venter vraagt, of men zich nu verbinden gaat, om een predikant uit Holland te beroepen.

Hierop antwoordt de voorzitter, dat er van geen verbinding sprake is. De kerkeraad heeft alleen de gemeente bijeengeroepen, om haar gevoelen omtrent deze zaak te hooren. Als een predikant beroepen wordt, is en blijft het eene vrije verkiezing.

Met algemeene stemmen verklaart de geheele gemeente er zich voor, om een herder en leeraar uit Holland te beroepen. Aan Ouderling P. C. Duvenage en Ouderling T. J. van der Walt wordt opgedragen met de kerk in Nederland te correspondeeren, zoo spoedig mogelijk te handelen en de gemeente dadelijk in kennis te stellen met het antwoord.

Ouderling Kruger sluit met Psalmgezang (103 : 1) en gebed.

P. C. Duvenage,
Ouderling.
T. J. van der Walt,
Ouderling.

Gecommitteerden hebben zich daarop in verband gesteld met Ds. J. J. de Visser, te Amersfoort, door wiens volijverige bemoeiing we van harte hopen, dat spoedig een Leeraar uit ons midden naar Johannesburg ga, die zich daar in Gods kerk betoone *the right man on the right place*.

Het schrijven van Gecommitteerden aan Ds. De Visser houdt, onder meer, dit in:

Dientengevolge wenden wij ons tot UEerwaarde, met eerbiedig en *dringend* verzoek, zoo goed te willen zijn, om ons toch met raad en daad bij te staan, ten einde die gewichtige en belangrijke zaak te bevorderen. Zoo is het, dat wij mits deze UEerw. verzoeken, met overleg van godvreezende en bekwame mannen zooals Dr. A. Kuyper en Professor M. Noordtzij, te zien naar twee of meer godvruchtige leeraren, die gewillig zullen zijn, indien alhier beroepen, tot ons over te komen als herder en leeraar, en ons dan zoo spoedig mogelijk hun volle naam en adres te willen zenden, zoo spoedig mogelijk, daar de toestand hier zeer ernstig en dringend is. De algemeene gewoonte der Gereformeerde kerk hier te lande bij het kiezen eener leeraar enz. geschiedt door *vrije* stemming der gemeente.

4e. Wij achten het van belang, om UEerw. ook te doen weten, dat de kerkeraad met de gemeente belooft den leeraar, die alhier beroepen wordt en tot ons overkomt, £ 300 per jaar als salaris met vrije woning te geven, en ingeval er een leeraar uit Nederland beroepen wordt ZEerw. reiskosten tot hier te betalen.

5e. Wij achten het ook noodig, om UEerw. in kennis te stellen met het ontstaan van den toestand dezer gemeente. Door goddelijke voorzienigheid is alhier in de laatste twee jaren de gemeente tot een aanzienlijk ledental bij elkander gekomen van alle deelen des lands, zelfs ook uit Nederland; dezen zijn meest allen behoeftigen en armen. Door gebrek aan leeraren is de bediening in de geestelijke belangen zeer slap geweest, al worden wij soms een enkel maal bediend wanneer de eene of andere leeraar daartoe de gelegenheid heeft. Het is gebeurd, dat wij tien maanden achtereen geen Avondmaalsbediening hadden; even treurig is het ook met huisbezoek en catechisatie aan de kinderen gesteld. Er zijn zeer verschillende soorten godsdiensten, zooals o. a. het Heilsleger, de Wederdoopers, enz., die velen achter zich sleepen door vleiende reden en aangename muziekbenden, aan wie alreeds van onze ledematen aangesloten zijn. Het is opmerkelijk te zien hoe dat menschen van allerlei slag, ook van de onzen, bij tallen 's avonds van de eene godsdienstoefening naar de andere (die zelfs op markten en straten verricht worden) gaan. Duidelijk is het op te merken, dat er een honger en dorst is naar de zuivere verkondiging van Gods Woord. Verder kunnen wij met vrijmoedigheid verklaren, dat over het algemeen de behoefte en gebrek aan leeraren in Zuid-Afrika *groot* is. Daarvan getuigen de verslagen der gemeenten in de laatste algemeene vergadering alhier in de Zuid-Afrikaansche Republiek zeer duidelijk, waarvan eerstondergeteekende lid was.

Belangrijk is het ook aan UEerw. mede te deelen, dat er een geest van ontwaking onder kerkeraad en gemeente duidelijk is op te merken. Als één man zijn allen voor een predikant uit Nederland. Wij gelooven op vaste gronden, dat dit door des Heeren bestiering plaats vindt; en niet alleen te Johannesburg, maar van verscheidene andere plaatsen wordt ons gevoelen gedeeld en ernstige belangstelling getoond, waardoor wij zeer veel versterkt worden.

Wij hopen en vertrouwen, dat de toestand, de bloei en de vooruitgang der Gereformeerde kerk hier te lande n in de geheele moederkerk in Nederland op het hart ligt in het belang van Gods Koninkrijk. En wij bidden, dat onze Heere en Koning UEerw. en den broeders die u hulp verschaffen en ons het noodige licht en de leiding des Heiligen Geestes schenke, om een waar godvruchtig en getrouw herder en leeraar hier te krijgen, tot heil en zaligheid van zielen en tot opbouwing van des Heeren duur gekochte kerk.

De aanwijzing die te doen staat kan gewichtig wezen.

Te Johannesburg zal de dienst zwaar zijn, en wie er heengaat kan in velerlei verdrukking komen. Maar er staat tegenover, dat wie gaat in de kracht zijns Heeren, mede een werktuig in zijn hand kan zijn, om het goede element in de Transvaal te versterken.

Afval der heiligen.

In het *Reform. Monatschrift* voor Bentheim, no. 1, wordt de stelling ontwikkeld, dat wel de *uitverkorenen* zeker zijn van hun zaligheid, maar dat men niet zeggen mag, dat *de heiligen* niet afvallen kunnen.

Is dit iets anders dan een spelen met woorden?

Het woord »heiligen" kan gebezigd worden van alle leden der zichtbare, geïnstitueerde kerk (zie 2 Cor. 1 : 1; Ef. 1 : 1 enz.).

In dien zin nu genomen, beweert niemand noch heeft ooit iemand beweerd, dat de »heiligen" niet kunnen afvallen.

Maar men kan ook van »heiligen" spreken, als van de zoodanigen die wedergeboren en tot waarachtige bekeering gekomen zijn, krachtens hun uitverkiezing, en als vrucht daarvan, en in dien zin verstaan, is dus »heiligen" met »uitverkorenen" eensluidend, en is het de ongerijmdheid zelve, dat de heiligen *wel*, maar de uitverkorenen *niet* zouden kunnen afvallen.

Erger wordt het daarentegen, als de schrijver zegt: *aber auch wirklich Bekehrte können abfallen.*

*Schijn*bekeerden, ja. Dit toont Judas. Dat bewijst Hebr. 6.

Maar wie dit ook verklaart van »*werkelijk* bekeerden", weerspreekt de Gereformeerde belijdenis in het aangezicht, en behoorde den naam van *Reformirt* in den titel van zijn blad te schrappen.

Recensie.

Vergunne men ons uit de jongste pennevrucht van Prof. Mr. D. P. D. Fabius, dat onder den titel van *Huiskamer en Keuken* bij den uitgever Donner te Leiden het licht zag, dit slot van de eerste schets aan onze lezers voor te leggen.

Met het loslaten van Gods Woord ontzonk het richtsnoer voor den bouw van het huisgezin; de grondslag van het gezag en de gehoorzaamheid. Kinderen kan men tijdelijk met zekere macht nog ten onder houden, beteugelen. Maar hoe inderdaad het gezag is ondermijnd, komt duidelijk uit, voor zoover men van eigenlijk gezag over de dienstboden steeds meer aarzelt te spreken, en het materieel gezag over de vrouw bij velen tot belaching werd, die eerst van De Genestet leerden giegelen over het »nekje", dat het hoofd doet draaien. Maar ook tegenover de kinderen moet, waar geen beroep op Gods ordening meer gedaan kan worden, het antwoord uitblijven op de vraag naar den grond van een gezag, dat niet, ethisch, afhankelijk wordt gesteld van hooger wijsheid of zedelijke voortreffelijkheid.

Ja, voor het gansche leven ontbreekt met het ter zijde stellen van Gods Woord de gemeenschappelijke basis, waartoe alle geschil, alle onderlinge moeilijkheid kan worden teruggebracht, wier uitspraken worden erkend als de antoriteit waarvoor allen hebben te buigen.

Waar bij Gods Woord wordt geleefd, is de weg tot vertrouwelijkheid gebaand. O, er is eene schuchterheid, zonder welke vertrouwelijkheid ophoudt vertrouwelijkheid te wezen. Wie met den eerste den beste de intiemere dingen des levens bespreekt, is niet bij uitstek vertrouwelijk, maar kent de ware vertrouwelijkheid niet; heeft niets te vertrouwen.

Zonder vertrouwelijkheid kan geen huiselijk leven bloeien, want de innigheid is daarvan het merg. En toch wordt zij belemmerd, wanneer de vrees bestaat, dat straks het richtsnoer zal ontbreken om in die wereld van teerheid den weg te vinden; de ander zoo weinig van wat ons in de diepere diepten vervult zal verstaan, dat zijn antwoord is als de nachtvorst over den nauw geopenden bloesem; onze verkeerdheid, die openbaar zou worden, eene peillooze klove zal doen breken.

Gods Woord werpt zijn schijnsel ook over die fijnere deelen van het gemoedsleven, die een mensch zoo vaak huivert te betreden, en waar wij toch moeten komen, zal niet reeds onder menschen alle edeler plant van liefde en vriendschap vermageren en verwelken. Gods Woord, dat den laatsten bodem van het hart ontdekt, doet ook verstaan wat omgaat bij den naaste, en wie bij het licht van Gods Geest leerde inzien, dat in den mensch geen goed woont, en de kiem van alle zonde in ieders hart wordt aangetroffen, die verhoovaardigt zich niet tegenover anderer zonden, maar leert ook daarin slechts eigen hart beter kennen, en danken, niet daarvoor dat hij niet is als de tollenaar, maar dat, ofschoon hij is evenals deze, alleen genade hem bewaard heeft voor het uitbreken van de boosheid.

Waar Gods Woord de grondslag van het leven is, en saam wordt neergeknield voor den troon van Gods genade, kan en moet het komen tot ontsluiting van het hart, en worden die verborgen zielebanden gevlochten, die voor een rijk huiselijk leven even onmisbaar zijn als de in den grond verscholen fundamenten, die nochtans de gansche woning dragen.

Maar zij het dan ook verstaan door wie nog aan den Bijbel de beslissing laten voor het gansche leven, ja, door wie erkennen, dat in de gezuiverde belijdenis der Gereformeerde kerken ook het pad is geteekend, dat voert tot de gezondste en diepste mystiek, dat allereerst van die gezinnen ook deze vrucht van hun belijden wordt verwacht, dat het huiselijk leven welig bloeit en de huiskamer geëerd wordt als een der rijkste zegeningen, die God in dit leven aan zijne schepselen geeft.

Dit korte citaat uit den rijken inhoud lokke tot lezing van het geheel uit, en waarborge aan den lezer den ernst van heel het stuk.

Juist ons Gereformeerde volk heeft er behoefte aan, dat het ook op dit huiselijk terrein dieper worde ingeleid, terugkeere tot juister opvatting, en leere verstaan, hoeveel meer er achter het gewone leven schuilt, dan de oppervlakkige denker waant.

Het Calvinisme komt niet van boven af naar het volk, maar klimt uit het volle leven op.

En juist daaruit verklaart het zich, hoe een hoogleeraar in de rechten van de Vrije Universiteit zich tot zulk een onderwerp voelde aangetrokken.

Saamsmelting van A en B.

In Serooskerke gaf de ineensmelting van A en B aan een broeder deze zielsuiting in de pen:

Komt, Broeders en Zusters, Jehova de lof,
Voor 't goede onze Kerken betoond.
Een danklied rijs' op tot zijn eer uit het stof,
Ons werk wordt met zegen bekroond.

Wij waren vereenigd en nochtans gedeeld,
Wij leefden gescheiden, niet waar?
Maar God heeft genadig de breuken geheeld,
En wij smolten saam met elkaar.

God heeft het gebed zijner kind'ren gehoord,
In weerwil van al onze schuld
Werd iedere aanslag des boozen verstoord,
En zien w' onze wenschen vervuld.

Nu slaan wij te samen de' handen ineen,
Niet sprekend van A of van B.
Wij weten, die zondige toestand verdween,
En daarvoor kwam liefde en vreê.

Nu dragen w' elkander bij alle gebrek,
Vergevend elk vroeger verwijt.
Onszelven steeds wachtend in daad en gesprek
Voor alles wat scheurt en wat scheidt.

Nu kweeken wij, schoon ons de wereld belacht,
Ja, met ons' ineensmelting spot,
En nieuwe verbrokking begeert en verwacht,
Steeds liefde uit liefde tot God.

Nu waken en bidden we allen te saam,
Voor d' eer en het heil van Gods Kerk.
En slaan ook, ofschoon in ons zelv' onbekwaam,
De handen eenparig aan 't werk.

Het overige van deze bezielde ontboezeming vindt wie het lezen wil in de *Zuider Kerkbode*.

Die het zong is J. Schout.

We zouden zeggen, een lied waar gang in zit, en dat men in alle nog gesplitste kerken ter stichting elkander wel voor mocht zingen.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. Houtzagers: Voor onze **Leesbibliotheek,** van Mevr. de Wed. B. de B. te A. een pak *Heraut*en en boeken.

Uit de Pers.

In het *Tijdschrift voor Geref. Theologie* biedt de redactie ons ditmaal een opstel van Dr. L. Wagenaar over *Johan Fontanus*, Gelderlands hervormer; van den heer Ar. Noordtzij over *Bemoedigende Verschijnselen* op het gebied der Oud-Testamentische Critiek; van Ds. E. F. H. Wolf over *Micha* 5 : 12; en van Prof. Biesterveld, behalve recensiën, een verwijzing naar *Prof. Eucken's oordeel over Calvijn.*

Van deze laatste studie zegt Prof. Biesterveld:

Dr. A. Zahn schreef in het »Vorwort" voor zijne »Studien über Johannes Calvijn, die Urtelle katholischer und protestantischer Historiker des 19 Jahrhundert über den Reformator": »die Zeiten sind vorüber, wo Calvin ein vergessener und verlästerter Mann war."

Dit is volkomen juist geoordeeld. Meer en meer begint men in onzen tijd de beteekenis van Calvijn te erkennen, en wordt zijn beginsel beter gewaardeerd, ook door hen die niet tot de Calvinisten willen gerekend worden.

In genoemd werkje geeft Dr. Zahn het oordeel van bekende mannen in deze eeuw over Calvijn. Volge hier het oordeel van Prof. Rudolf Eucken (niet in de serie van Dr. Zahn opgenomen).

Prof. Rudolf Eucken van Jena, schreef: die Lebensanschauungen der grossen Denker. Eine Entwickelungsgeschichte des Lebensproblems der Menschheit von Plato bis zur Gegenwart (Leipzig, Verlag von Veit & Comp.). In dit jaar verscheen de tweede ongewerkte druk.

Op pag. 287 spreekt hij over Calvijn, na eerst te hebben gehandeld over Luther en Zwingli. Hij zegt, dat bij Calvijn de grondidee van het Gereformeerde Christendom in andere kleurschakeering verschijnt dan bij Zwingli. Bij de natuur van Calvijn, getrapen tot heerschen en organiseeren, regeert een strenge systematiek en eene ijzeren consequentie; alle onderscheiding moet zich in een enkelen gedachtenbouw »gliedmässig" invoegen. Maar niet slechts de vorm, ook de grondgedachte is veranderd. De denkwijze wordt theocentrisch naar de manier van Augustinus; de eere Gods is de centraal-idee; alle creatuur moet de heerlijkheid Gods dienen; het is de wil Gods die over alles op een voor den mensch raadselachtige wijze beschikt. Alle twijfel en alle natuurlijk zelfvertrouwen is hier zonde tegen de majesteit Gods; alle leven van den mensch mag alleen Gode gewijd zijn, gelijk het Hem van huis uit toebehoort; God werkt overal direct, zoodat er geen secundaire oorzaken en geen menschelijke tusschenkomst noodig is; ook den cultus moet alles verre blijven wat het zuiver geestelijk wezen in het zichtbare neertrekken kan.

Daarbij wordt ook hier de »Thätigkeit" van den individu ten volle gehandhaafd, ja zelfs nog versterkt (in onderscheiding nl. van Luther.) God zelf wordt als de hoogste en onophoudelijk werkzame activiteit begrepen; daarom moet ook de dienst Gods die van een arbeidzaam leven zijn.

Maar die »Thätigkeit" verliest hier den trek van zonnige vrolijkheid, dien ze bij Zwingli heeft; zij ontvangt een streng, zwaarmoedig, duister karakter; het leven wordt een harde en rustelooze strijd voor de doeleinden Gods. Alles wat daarnaast ligt, alle lust aan natuurlijke dingen wordt als een roof aan den Hoogste verworpen en uitgedreven.

Dan haalt Prof. Eucken Dilthey aan die zegt: deze »Religiosität" onderscheidt zich van die van Luther door de ruwe plichten van den in een strengen dienst staanden krijger Gods, die elk levensmoment vervullen. Zij onderscheidt zich van de Katholieke vroomheid door de in haar ontbonden kracht der zelfstandige actie. Dat maakt haar karakter uit, evenals uit het principe van de heerschappij Gods en de verkiezing, de religieuse vervulling van het gansche leven volgt; evenals in de heerschappij Gods nu ook elke verdere en nauwere betrekking tot andere menschen zijn motief heeft en zelfs een stoute hardheid tegen de vijanden Gods hier religieus »begründet" wordt.

Eucken gaat dan verder: met zulk een op den voorgrond treden van den almachtigen wil Gods en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid van den mensch, staat in nauw verband de wederopname van den oud-testamentischen gedachtengang, gelijk dat in het Gereformeerde gemeenteleven gezien wordt. Het is een leven vol van diepen ernst en schijnbaar